

Krakowskie-Przedmieście
Nr. 415.

Pismo Urzędowe, Polityczne i Naukowe.

w Blurze Redakcji
Nr. 415.Artykuły nadrukowane do zamieszczenia w Dzienniku, nie
zwracają się.Oraz na wszystkich Stacjach Pocztowych w Cesarstwie
i Królestwie.

Prenumerata w Warszawie:

Rocznie Rs. 8.—Półrocznie Rs. 4.—Kwartalnie Rs. 2.
Miesięcznie kop. 67.—Nr. pojedynczy kop. 5.

Czwartek, 6 Listopada 1862.

Prenumerata na prowincji:

Rocznie Rs. 9 k. 20.—Półrocznie 4 k. 60.—Kwartalnie 2 k. 30.
Za przesyłkę w kopertach Kwartalnie Rs. 1.

SPIS RZECZY.

CZĘŚĆ URZĘDOWA. — Wiadomości urzędowe
z Królestwa i Cesarstwa.CZĘŚĆ NIURZĘDOWA. — Wiadomości zagra-
niczne.Wiadomości rozmaite.
Wiadomości literackie.
Rada Stanu Królestwa.
Jurisprudencja.
Stan zakładów naukowych w Galicji.
Teatr.
Kurs papierów publicznych i pieniędzy.
Obwieszczenia.

CZĘŚĆ URZĘDOWA.

ROZKAZ

do Zarządu Cywilnego Królestwa Polskiego.
W Warszawie d. 23 Października (4 Listopada) 1862 r.I. PRZEZ NAJWYŻSZE ROZKAZY JEGO CESAR-
SKO-KRÓLEWSKIEJ MOŚCI.

w Carskim Siele, d. 25 Września (7 Października) 1862 r. (Nr. 20).

Otrzymały przedłużenie urlopu: — Stary Członek
Rady Stanu Królestwa Polskiego Senator, Radca
Tajny Aleksander Krukenstern, oprócz otrzy-
manego urlopu na miesiąc 4, jeszcze na rok jeden
z prawem korzystania z takowego w Rosji i za gra-
nicą.w Carskim Siele, dnia 2 (14) Października
1862 r. (Nr. 21).Mianowany: — Zarządzający byłą Kancelarią Na-
miestnika Rzeczywisty Radca Stanu Szwecji, Dy-
rektorem nowo urządzonej czasowej Kancelarii
Namiestnika JEGO CESARSKO - KRÓLEWSKIEJ MO-
ŚCI w Królestwie Polskiem.Posunięty za odroczenie się z Sekretarza Gu-
bernialnego na Sekretarza Kolegialnego: — Młodszy
Urzędnik do pisma własnej JEGO CESARSKO-KRÓ-
LEWSKIEJ MOŚCI Kancelarii Sekretariatu Stanu
Królestwa Polskiego, Maurycy Mierzejewski, (ze
starym urzędem od d. 19 Grudnia 1861 r.) z uwo-
lnieniem na własne żądanie od służby, dla załatwie-
nia interesów familijnych.II. PRZEZ POSTANOWIENIA RADY ADMINI-
STRACYJNEJ.W Wydziale Komisji Rządowej Wyznań Reli-
gijnych i Oświecenia Publicznego. — Mianowa-
ny: — Obrona Prokuratorji w Królestwie, Jan Rogo-
ziński, p. o. Rady Prawnej w Wydziale Wyznań
Komisji Rządowej Wyznań Religijnych i
Oświecenia Publicznego.W Wydziale Komisji Rządowej Spraw Wewnętrz-
nych. — Mianowany: — Nacelnik Powiatu Pło-
ckiego Bogumił Rode, Radcą Wydziału Admini-
stracyjnego w Rządzie Gubernjalnym Augustowskim.W Wydziale Komisji Rządowej Sprawiedliwości.
— Otrzymały urlop za granicę: — Sędzia Sądu
Kryminalnego Gubernji Warszawskiej Jan Gra-
biński, na dni 20 i Asesor Policji Poprawczej
Wydziału Pultuskiego, Konstanty Raczynski, na
dni 28.W Wydziale Komisji Rządowej Przychodów i
Skarbu. — Otrzymały urlop za granicę: — Sekre-
tary Urzędu Loteryj, Jan Noliński, na d. 20.Uwolniony od służby: — Na własne żądanie: —
Stary Urzędnik do szczególnych poruczeń w Wy-
dziale dóbr i lasów Komisji Rządowej Przychodów
i Skarbu Teofil Aesterowicz, z pozwoleniem no-
szenia mundur zajmowanemu przezeń stopniowi
odpowiedniego.III. PRZEZ ROZPORZĄDZENIA KOMISJI RZĄ-
DOWYCH I WŁADZ ODDZIAŁOWYCH.W Wydziale Komisji Rządowej Przychodów i
Skarbu. — Mianowani: — Asesor Ekonomiczny bió-
rowy, przy Rządzie Gubernjalnym Radomskim Ana-
stazy Jędrzejewicz, Asesorom Ekonomicznym Okrę-
gu Opoczyńskiego; Starszy Sekretarz Sekcji Dóbr
w Rządzie Gubernjalnym Radomskim Józef Lewan-
dowski, Asesorom Ekonomicznym biórowym w tym-
że Rządzie Gubernjalnym; Podrewizor Starszy
Administracji Dochodów Skarbowych Tabacznich
Jan Jeziorański, p. o. Rewizora miejscowego teje
Administracji w Warszawie; Asystent Kasy Admini-
stracji Dochodów Skarbowych Tabacznich Ignacy
Radziejewski, Rewizorem miejscowym teje
Administracji w m. Łodzi; Dozorca Kontrolny przy
Urzędzie Konsumcyjnym m. Warszawy Roman Ja-
śkowski, Dozorcą do rewizji szynków przy tym-
że Urzędzie; b. Dozorca rzezi przy Urzędzie Kon-
sumcyjnym m. Warszawy Antoni Sienkiewicz, Dozorcą
kontrolnym w miejsce poprzedzającego.Uwolniony od służby: — Z powodu wysłużenia
emerytury: — Dozorca do rewizji szynków przy
Urzędzie Konsumcyjnym m. Warszawy Stanisław
Burdziński.We Władzach Towarzystwa Kredytowego Ziem-
skiego. — Powołany z wyboru: — Radca Dyrekcji
Szczegółowej Towarzystwa Kredytowego Gubernji
Warszawskiej w Warszawie Jakób Piotrowski, na
Przesa teje Dyrekcji.W Zarządzie Komunikacji. — Przeniesieni. —
Dla dobra służby: — Inżynier Powiatu Zamajskiego
Konstanty Ladačovski, na takąż posadę do Po-
wiatu Ostrołęckiego i Inżynier powiatu Ostrołęckie-
go Jan Hoffman, na takąż posadę do Powiatu Za-
majskiego.WIELKI KSIĄŻE NAMIESTNIK JEGO CESARSKO-
KRÓLEWSKIEJ MOŚCI w Królestwie Polskiem.
(podpisano) KONSTANTY.Rada Administracyjna Królestwa na posiedzeniu
d. 12 (24) Października r. b., na przedstawienie
Komisji Rządowej Sprawiedliwości, następujące
zapisy:

1) dla kościoła w Małogoszu rs. 150;

2) dla klasztoru OO. Reformatów w Jędrzejowie,
rsr. 150;3) dla wstępujących się zebrać w Warszawie,
rs. 450;4) dla sali ochrony w Kielcach rs. 150, i
5) resztę pozostałego majątku, po zaspokojeniu
legatów dla Szpitala św. Aleksandra w Kielcach; —
przez niegdy Aleksandra Rożyńskiego, testamentem
na dniu 20 Maja 1861 r. własnoręcznie sporzą-
dzonym, prawnie ogłoszonym, uczynione, w myśl
art. 910 K. C., z zachowaniem praw osób trzecich
i pod warunkami bliżej w testamentie oznaczone-
mi, zatwierdziła.

Z Petersburga, 29 Października.

ZASADNICZA USTAWA REORGANIZACJI WYDZIAŁU
SĄDOWEGO W ROSJI.
(Dalszy ciąg).

Część trzecia.

POSTĘPOWANIE SĄDOWE CYWILNE.

I. O postępowaniu sądowym przed sędziami
pokoju.1. Do jurysdykcji sędzijskiego pokoju należą: 1)
akcje co do zobowiązań osobistych i umów, oraz
ruchomości których wartość nie przekracza 500 rsr.;
2) akcje o wynagrodzenie nie przekracza 500 rsr., lub
kiedy ich wysokość nie przekracza 500 rsr., lub
w czasie rozpoczęcia sprawy nie może być sta-
nowczo oznaczona; 3) akcje o obelgi i pokrzyw-
dzenia osobiste; i 4) akcje o przywrócenie pogwał-
conego posiadania, jeżeli z tem pogwałceniem nie
jest połączony, zasadzający się na urzędowym akcie,
spór o prawo własności.2. Wszelkie spory o prawo własności i o prawo
posiadania nieruchomości, zasadzające się na
akcie urzędowym, wyłączają się z pod jurysdykcji
sędziów pokoju.3. Sędziowie pokoju rozstrzygają stanowczo
w akcjach o 30 rs. najwyżej; we wszystkich innych
wydają wyroki w charakterze pierwszej instancji.4. W wypadkach, kiedy sędziowie pokoju rozstrzy-
gają sprawę w charakterze pierwszej instancji, za
drogę apelacyjną i ostateczną instancję uważa się
zjazd sędziów pokoju.4. Postępowanie przed sędziami pokoju uwalnia
się od używania papieru stemplowego i wszelkich
innych opłat, odbywa się publicznie, ustnie, z ba-
daniem przez sędziów stron, ich pełnomocników i
świadków.6. Sędziowie pokoju stara się pogodzić strony i
tylko w razie niepowodzenia w tym względzie wy-
daje wyrok, który ogłasza stronom lub ich pełno-
mocnikom publicznie, z zapisaniem do ustano-
wionej na ten cel księgi.II. O postępowaniu sądowym w sądach
ogólnych.

1) Ogólne przepisy:

7. Za zasadniczą formę postępowania sądowego
cywilnego przyjmuje się rozprawę sporną (le debat
contradictoire).8. Cywilne postępowanie sądowe powinno być
ustne.9. Znosi się różnica co do formy pomiędzy po-
stępowaniem sądowym w akcjach cywilnych (iskach)
i względem nieruchomości (realizacyjno) i różnymi
rodzajami postępowania sądowego w akcjach cy-
wilnych.10. Znosi się istniejący przepis na zasadzie któ-
rego, policja przyjmuje i bada tak zwane sprawy
bezporne i w razie sporu sama od siebie odsyła
je do sądu, mając ze swej strony moc rozstrzygnięcia
niektórych spraw spornych do oznaczonej wyso-
kości.11. Sprawy Cywilne podlegają rozstrzygnięciu
in merito tylko w dwóch instancjach, mianowicie
w sądzie okręgowym i izbie sądowej.12. Wszelkie sądy obowiązane są rozstrzygać
sprawy według prawdziwego znaczenia obowiązują-
cych praw. Zabrania się wszelkie wstrzymywanie
rozstrzygnięcia spraw pod pozorem niedostatecz-
ności, niejasności, braku lub sprzeczności prawa.
Winni pogwałcenia tego przepisu podlegają odpo-
wiedzialności, w takiej mierze, jak za odmowę spra-
wiedliwości.13. Wyroki sądu drugiej instancji mogą być
znoszone przez kasacyjne departamenty rządzące-
go senatu: 1) w razie wyraźnego pogwałcenia
prawdziwego znoszenia praw; 2) w razie pogwał-
cenia głównych form i formalności postępowania
sądowego, lecz w obu razach jedynie w drodze ka-
sacyjnej.14. Dla wszystkich spraw cywilnych ustano-
wiają się dwie główne drogi postępowania sądowe-
go: zwykła i sumaryczna.15. Strony obowiązane są przy prowadzeniu
sprawy, tak w drodze zwykłej, jak i sumarycznej,
stawać w sądzie osobiście lub przez pełnomocni-
ków. Lecz udawać się do przysięgłych pełnomo-
cników obowiązane są tylko tam, gdzie mieszka do-
stateczna liczba tych pełnomocników.16. Strony mają prawo przysyłać za siebie do
sądu pełnomocników, we wszystkich sprawach w są-
dach prowadzonych.17. Obciążenie miejscowości i sprawdzanie do-
wodów odbywa nie policja, lecz sam sąd, lub z to-
ną tegoż delegowany członek.18. Do asystowania przy dopełnianiu tych czyn-
ności strony mają być wezwane ustanowionym po-
rządkom.19. Akty, nazywane, według istniejącego obec-
nie porządku, bezporemi, składają się dla ściga-
nia należności, do sądu, który, jeżeli zna je
za bezporemi, daje polecenie wykonania, przedsię-
biorąc, na żądanie stron, jeżeli to uzna za potrze-
bne, środki zabezpieczenia.20. Strony i ich pełnomocnicy mają prawo wglą-
dać w postępowanie sądowe, i żadną czynność, ze-
znawanie, lub żądanie jednej strony, nie powinno być
ukrywane przed drugą stroną.

21. Stronom pozwala się znajdować osobiście,

lub przez ich pełnomocników, przy badaniu świad-
ków i przy wszelkiej czynności sądu, dotyczącej
sprawdzenia dowodów.22. Tak przy wprowadzaniu sprawy, jak i przy
każdej czynności sądu, dotyczącej sprawdzenia do-
wodów, wolno znajdować się, oprócz stron, osobom
obcym.23. Z wszelkich w ogóle protokołów, zawiado-
mień i rozporządzeń władz sądowych, z wyjątkiem
tych, które stosownie do uznania sądu, nie mają
być rozgłaszane, wydają się kopie za opłatą usta-
nowioną w przepisach o kosztach sądowych.24. Ściąganie kar pieniężnych za wszczęcie
akcji odrzuconej i za założenie apelacji nieuwzglę-
dnionej, uchyla się.

2) O jurysdykcji.

25. W akcjach osobistych (t. j. niedotyczących
majątku nieruchomości) i co do majątku ruchomego,
jurysdykcja przywiązana jest do miejsca stałego
zamieszkania lub czasowego pobytu pozwanego,
a w sporach o majątek nieruchomy, — do okręgu
w obrębie którego znajduje się jego majątek.Uwaga. Znaczenie miejsca stałego pobytu stron
ma być ściśle w prawie określone.26. Akcje o samowolne zawładnięcie i o wynag-
rodzenie za szkody i straty wyrządzone majątko-
m nieruchomemu, prowadzone być mają w tym
sądzie, w obrębie jurysdykcji którego miało miej-
sce zawładnięcie lub dokonanie czynu, który wła-
ścicielowi tego majątku przyczynił straty lub szkody.
27. W razie gdy niewiadomo gdzie się znajduje
pозwany, lub gdy ten bawi za granicą, akcje oso-
biste mają być sądzone: 1) w tym sądzie, w jurys-
dykcji którego znajduje się majątek nieruchomy
pozwanego, i 2) jeżeli pozwany nie posiada mająt-
ku nieruchomego, w takim razie w sądzie obra-
nym przez powoda.28. Jeżeli akcja dotyczy osób pozwanych, za-
mieszkałych w rozmaitych okręgach sądowych, lub
też majątków położonych w rozmaitych okręgach
lub nareszcie majątków ruchomych łącznie z ma-
jątkiem nieruchomym, albo też spowodowaną zo-
stała czynami popełnionymi w rozmaitych okrę-
gach, w takim razie wyrok jednego z sądów, do
których jurysdykcji sprawa należy, stosownie do
tej lub owej własności, pozostawia się także uzna-
niu powoda.29. Osobom prywatnym, zawierającym między
sobą o cokolwiek umowę, pozwala się zastrzeżać
w niej warunk co do jurysdykcji na przypadek
sporów, z umowy tej wyniknąć mogących, lecz bez
naruszenia przez to przepisów co do jurysdykcji
stosownie do rodzaju spraw i ustąpienia instancji.30. Szacunek majątku spornego oznacza się
podług zeznania powoda; w razie zarzutów pozwa-
nego, przyjmuje się wyższy z wykazanych przez
strony szacunków.31. Wszystkie sprawy wyjęte z pod jurysdykcji
sędziów pokoju, zaczynają się w sądzie okręgowym.
(d.c.n.)

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

Ogólne Sprawozdanie.

Wiadomości jakoby hr. Rechberg okazywał
gotowość układania się z rządem włoskim o
ustąpienie Wenecji, mało zyskuje wiary;
więcej wiarygodności mają wiadomości o nowych
kownaniach muratystów w południowych
Włoszech, co do których *Opinion nationale*
przetraca jawne dowody. Jakkolwiek jedni
zbyt wielkie, inni znowu zbyt mało przypisują
znaczenie tym kownaniom, służą one wszak-
że za wskazówkę gabinetowi, iż o prowinc-
jach południowych nie powinien zapominać.W miarę zbliżania się chwili otwarcia po-
siedzeń parlamentu w Turynie, gabinet coraz
pilniej pracuje nad ułożeniem programu, jaki
ma przedstawić izbom. Program ten ma zwracać
uwagę na sprawy wewnętrzne, przedsta-
wiać projekt reform administracyjnych i
środki przedsięwzięte w celu utrwalenia je-
dności Królestwa wskazywać jako przedmiot
godny zajęcia izby. Ale wątpliwa czy izba po-
minie bezowocność polityki zagranicznej, tem-
bardziej, że reformy dotąd istnieją raczej
w teorii a nie w praktyce. Wszakże gabinet
znajduje poparcie w stronnictwie liberalno-
umiarłowionem, które pragnie swego prze-
wodcę, p. Lafarina, wynieść na członka mi-
nisterstwa.Jak powszechnie przypuszczano, p. Nigra
zaprzeczył stanowczo wiadomości podanej
przez *La France*, jakoby w imieniu gabinetu
włoskiego wyraził w Paryżu ubolewanie z po-
wodu okoliczności. Durando. *La France*, jak-
kolwiek uznaje, że na takie zaprzeczenie stan-
nowcze niema odpowiedzi, nie uważa się
wszakże za pobitą i utrzymuje, iż zaprzeczenie
to ma słusznosc tylko co do formy, ale nie co
do treści, że jeżeli ubolewanie nie zostało wy-
rażone, to wszakże miało być wyrażone i rze-
czyćwiste takie uczucie panuje w gabinecie
turyńskim.Wiadomości szczegółowe o biegu wyp-
adków w pierwszych dniach po ogłoszeniu
rządu tymczasowego w Atenach, przedsta-
wiają, iż panowała tam zupełna spokojność i
porządek, zapewniając, że kosztowności Kró-
lowej i wielkiej ochmistrzyni dworu prze-
wieszono z pałacu do ambasady angielskiej na
otwartym wozie bez żadnej eskorty, pośród
tłumu ludzi, a nie nie ruszono, chociaż wie-
dziano czyja to była własność. Tymczasem
Allg. Ang. Ztg. podaje opis nadużyć jakie mia-
ły mieć miejsce w Atenach w d. 21 Październi-
ka. Ciekawem jest także sprostowanie
przez *Pays* wiadomości udzielonych przez *La
France*, jakoby generał Hahn oświadczał gotowo-
ść bronięcia władzy Ottona z 2,600 pozos-
tałego, wiernym, wojska. Generał Hahn, we-
dług *Pays* od czterech miesięcy znajduje się
w Szwajcarii.Do Wiednia nadesłane wiadomości z Kor-
fu donoszą o demonstracjach jakie tam mają
miejsce na korzyść księcia Alfreda. Ciągłe po-
wtarzają się tam okrzyki: „Niech żyje książę
Alfred, Król Grecji!” Zjednoczenie wysp Jon-
skich z Grecją! Wskazuje to główne dąże-
nia Greków, którzy są przekonani, że tylko
taka potęga morską jak Anglii, może im po-
móc do zwyciężenia Turcji.Stosunki Austrii z mocarstwami obcemi
tak są spokojne, że cała uwaga zwrócona jest
w Wiedniu na sprawy wewnętrzne, układ
z bankiem, zmiany prawa co do postępowania
ugodnego w upadłościach, uważane za tak
potrzebne dla poprawienia kredytu i kwestię
węgierską. Z jednej strony krąży pogłoski
o rychłym zebraniu się znakomitości węgier-
skich w Peszcie w celu ułożenia projektów
pojednania z Austrią. Niektórzy Węgrzy
uważają, iż odpowiedź Cesarza udzieloną de-
putacji towarzystwa kredytowego ziemskiego,
uważać należy za pierwszy krok uczyniony
na tej drodze. Z drugiej strony dzienniki wie-
dzeńskie, jakkolwiek z pewnemi zastrzeżeniami,
podają wiadomość ogłoszoną przez *Frank-
furter Journal*, jakoby w tej chwili niezgodą
pomiędzy ministrem stanu a kanclerzem we-
gierskim, z powodu obrad nad organizacją wo-
jewództwa serbskiego, tak groźnie na nowo
się objawiła, iż kanclerz węgierski z pewno-
ścią, i to nie sam, z gabinetu ustąpi.W Kaseln spodziewają się nowej walki
parlamentarnej. P. Bismarck ma zupełnie
w tej kwestji podzielać sposób zapatrywania
się swego poprzednika.

(Ind. bel., W. Z., Schl. Z.)

Anglia.

Londyn, 1 Listopada. W artykule wstęp-
nym o Meksyku, *Times* przyznaje się, że nie
nie wie o usposobieniu opinii publicznej. Co
do stanowiska Anglii względem kwestji me-
ksykańskiej, *Times* powiada: „Nie ulega wą-
tpliwości, że holdujemy pewnym zasadom, lecz
nie chcemy stać się spółnikami w sprawie ja-
kiegoś stronnictwa. Jako naród, jesteśmy za-
wsze gotowi przemawiać za rządami konstytu-
cyjnymi, a ile razy podnoszona jest kwestja
meksykańska, wychodzi wyraźnie na jaw ta
nasza skłonność. Lecz nie jesteśmy gotowi
do bronięcia konstytucjonalizmu Juareza i
jego przyjaciół, lub też do głoszenia zasad dok-
trynerskich co do polityki, jakiej Meksyk
trzymać się ma. Pozostawimy francuzom
trudny wypraw, upoważniliśmy ich poniekąd
faktycznie do uregulowania rezultatów tej
wyprawy. W kwestji, z której wycofaliśmy
się, nie powinniśmy mieć pretensji do prze-
ważnego głosu; lecz jeżeli winny nadzieję,
że przysły rząd Meksyku oparty zostanie na
trwałych niż dotąd podstawach, to z dru-
giej strony nie życzymy sobie bynajmniej
chwycić się oręża w obronie stronnictwa bez
zawezwania, które było widocznie nieprzyjaz-
ne zasadom dotychczasowym.”Czytamy w tymże dzienniku: „Cieszymy
się, iż możemy zakomunikować wiadomość,
że wielkie doświadczenie sir Charles'a Tre-
velyan'a na polu finansów i administracji, u-
żyte znowu zostanie prawdopodobnie na ko-
rzyść służby publicznej. Jeżeli jesteśmy do-
brze poinformowani, sir Charles mianowany
zostanie ministrem skarbu Indji Wschodnich,
które to obowiązki pełnił do niedawnego cza-
su p. Laing.”Głose, odpowiadając na pismo p. Goldwina
Smith, oświadcza, że profesor ten jest co naj-
mniej marzycielem. Zdaniem pomienionego
dziennika, do liczby spornych punktów za-
liczyć należy kwestję, czy wyspy Jońskie,
przez przyłączenie ich do Grecji, stanowią
będą rzeczywiście częścią nierozłączną państwa
niepodległego i czy nie będą użyte jako na-
rządzie przeciw interesom Anglii i państwa z
nią sprzymierzonego. Przysię może czas, w
którym oddanie wysp Jońskich będzie miało
jakis oznaczony cel; lecz chwila ta nie na-
deszła jeszcze.Król Belgów, mający przepędzić większą
część zimy na wyspie Wight, zamieszka nie
u Królowej w Osborne, lecz prawdopodobnie
na brzegu południowym wyspek.Dnia 9 b. m. obchodzoną tu będzie uroczy-
ście, lecz bez wszelkiej ostentacji, 21-sza ro-
cznica urodzin księcia Walji, który w dniu
tym dojdzie do pełnoletności. Na pro-
wincji zaś dzień ten obchodzony będzie z wiel-
ką wystawnością, szczególnie w Cornwall,
albowiem każdy książę następcą tronu an-
gielskiego używa tytułu księcia Cornwalijskiego.Kandydatura księcia Alfreda angielskiego
do tronu greckiego jest dotąd przez wszyst-
kie pisma angielskie odradzana.Dzień dzisiejszy jest ostatnim dniem wy-
stawy powszechnej. W poniedziałek (3-go
listop.) gmach wystawy zamieni się na targ,
na którym sprzedawane będą przedmioty do-
tąd przez nikogo niezamówione.

Austria.

Wiedeń, 3 Listopada. Piszą ztąd do *Frank-
furter Journal*: „Wiadomo, że istniały niedawno nie-
porozumienia w kwestji węgierskiej pomię-
dzy ministrem stanu i węgierskim kancler-
zem nadwornym, w skutku których rozeszła
się pogłoska o podaniu się tego ostatniego
do dymisji. Wszelkie jednak w tym ostatnim
względnie wieści nie miały żadnej podstawy.
W tej atoli chwili zdaje się, iż rozdwojenie
pomiędzy tymi dwoma mężami stanu wzno-
wiło się z większą siłą, tak iż chwilowa gotowo-
ść, jakiej hr. Forgacz dał poprzednio do-
wody co do ustępstw, nie wystarczy na teraz
do przywrócenia zgody. Takowa możliwa jest
obecnie jedynie pod warunkiem możliwego
przejścia na stronę zasad ustawy lutowej (na
się rozumieć ze stosownymi modyfikacjami),czego wszakże spodziewać się nie należy, po-
mimo wielkiej wagi jaką kanclerz nadworny
przywiązuje do swego stanowiska urzędowe-
go. Obecne rozdwojenie wszczęło się podczas
narad nad organizacją województwa serbskiej,
którą to kwestję kanclerz węgierski chciał
odroczyć. Przesilenie obecnego może zniechęcić
hr. Forgacza do podania się do dymisji, któ-
ra tym razem nie będzie jedyną.” — *Presse*
wiedeńska, powtarzając wiadomość powyż-
szą, zruca na dziennik frankfurcki odpowie-
dzialność za jej wiarygodność.Do urzędowej *Frager Zeitung* piszą z Wie-
dnia: „Z wiarygodnego źródła moge was za-
wiadomić, że organizacja władz sądowych i
politycznych w krajach koronnych zrobiła do-
tąd większe niż się spodziewano postępy. Za-
sady, na których głównie sądownictwo Aus-
trji konstytucyjnej oparte zostanie, zostały
w tych czasach należycie wyjaśnione, tak iż
postępowanie ustne w sprawach kryminal-
nych i cywilnych (w tych ostatnich podług
hanowerskiej procedury cywilnej) zostanie
na rozległą skalę wprowadzone.”Podług wiadomości z Pragi z 31-go paźd-
z., komisja krajowa królestwa czeskiego oświad-
czyła, iż jest niekompetentną do ułożenia
budżetu kraju czeskiego na r. 1863, i uchwa-
liła pozostawić rządowi ściąganie podatków.

Francja.

Paryż, 1 Listopada. Korespondencja *Navas
Bullier* podaje następujące wiadomości z Vera-
Cruz z 2-go Października: „Mówią tu o waż-
nym, podobno już w zasadzie przyjętem po-
stawieniu, które następnie ma wprowadzić
w wykonanie jen. Forey. Mianowicie, sprze-
daz dóbr kościelnych ma być uznana za praw-
ną; lecz ponieważ prawie wszystkie tego
rodzaju dobra dotąd zostały sprzedane, zatem
zawezwani zostaną nabywcy do zapłacenia
zaległych rat, a te tymczasowo, na pokrycie
kosztów wyprawy, zostaną złożone w kasach
francuzkich. Jeżeli nabywcy nie byli w sta-
nie zapłacić należności, natenczas dobra te
wystawione zostaną na sprzedaż publiczną za
gotówkę.”Pomimo proklamacji generała Foreya, trun-
do utrwalic przekonanie w publiczności, że
Cesarz jedynie dla zabezpieczenia meksyka-
nom zupełnej swobody w urządzeniu ich
spraw wewnętrznych, siły lądowe i morskie
wyprawy, powiększył w tak olbrzymich a ko-
sztownych rozmiarach. Że jednak generał Fo-
rey wszystko co zechce siłą wojskową potrafi
przeprowadzić, o tem nikt nie wątpi. Jak
donoszą z Vera-Cruz pod 2-m Października,
w noc z 25-go na 26-ty Września, około 400
gerylasów, napadło na wieś La Tejeria, gdzie
znajdowało się około 100 żołnierzy murzy-
nów, pochodzących z wysp antylskich. Ge-
rylasi spalili całą wieś, a do magazynów,
które tylko skutkiem odwagi murzynów, wal-
czących z godnym uwielbienia mężem wo-
dą zostali ocalone. W tej potyczce poleżyli trupem
26 gerylasów, kiedy sami tylko 8 ludzi straci-
li.Cesarz i Cesarzowa pozostają pomiędzy
sobą na stopie najczulszej przyjaźni. Cesarzo-
wa miała oświadczyć panu Persigniemu, iż
umie, wartość jego przywiązania do Cesarza
i dynastji napoleońskiej, pomimo różnicy
sposobu zapatrywania się na kwestje polity-
czne szacować i cenić.Książę Metternich niesłychanie jest zado-
wolniony z przyjęcia jakiegoś doznał od nowo-
go ministra spraw zagranicznych p. Dronin
do Lhuys. Należy on do pierwszej serji za-
proszonych do Compiègne. p. Nigra zaś do
Compiègne, p. Nigra zaś drugiej serji.

Włochy.

Turyn, 30 Października. Chociaż p. Bene-
detti miał dziś u Króla pożegnalne posłuchanie,
jak słyhać, ma tu jeszcze zabawić jakiś
czas. Stosunki rządu włoskiego z gabinetem
turyńskim są na dosyć oziębłej stopie, co
utłumaczy, dla czego p. Sartiges swego przy-
jazdu do Turynu nie przyspiesza. Zapewnia-
ją, że p. Nigra miał doręczyć nową notę gabi-
netową przyjazkiem.Deputowani, którzy tu już przybyli, częste
miewają narady co do postawy, jaką mają
przybrać względ

mieszka w zaciszu domowym w Albano. Po powrocie do Rzymu nie zajmie już mieszkania w rezydencji papieżkiej, Kwirynalu, lecz przeniesie się do pałacu Farnese, będącego jego własnością.

W Neapolu w wyższych sferach wojskowych, z niejaką pewnością mówią o prawdopodobieństwie wojny na przyszłą wiosnę. W odbywaniu przez Króla przeglądów oddziałów wojska w różnych prowincjach, oddziałów zgromadzonych w taki sposób, jakby zagrażało niebezpieczeństwo wojny, w poborze 150,000 ludzi do wojska, i uruchomieniu gwardji narodowej upatrują widoczne oznaki przyszłej wojny. Przeciwno jakiemu nieprzyjacielowi wymierzono są te przygotowania wojenne o tem dotąd nie nie słyhać.

Tej zimy spodziewają się wielu cudzoziemców w Neapolu, a to zważając na liczbę już zamówionych zagranicą kredytów u bankierów. Pomimo małego napływu cudzoziemców w roku bieżącym, liczba odwiedzających Pompeje, według przybliżonego obrachowania wynosiła 36,000 osób.

WIADOMOŚCI TELEGRAFICZNE.

Parýż, 4 Listopada. Dzisiejszy *Monitor* zamieszcza nominację p. Chaix d'Est-Ange na senatora.

Turyń, 3 Listopada. Między austriackimi i włoskimi żołnierzami zaszło nad prawym brzegiem rzeki Po małosławne starcie. Z obu stron strzelano kilkakrotnie, na koniec austriacy cofnęli się. — W Toskanji miały miejsce wielkie powodzie.

Wenecja, 2 Listopada. Według depeszy telegraficznej z Mantui, Piemontczycy dopuścili się wczoraj przekroczenia granicy pod Crocil Tosini i Gonzaga, oraz aresztowania i porażenia straży finansowej.

Wenecja, 3 Listopada. Wczoraj ogłoszone przekroczenie granicy pod Crocil Tosini zostało spowodowane przez utarczkę karabinierów piemontczyków (ścigających zbiega) z austriacką strażą finansową. Porządek jest zupełnie przywrócony.

Wiedeń, 4 Listopada. Na posiedzeniu izby deputowanych dziś uchwalono zmiany przepisów postępowania ugodnego w upadłościach, według wniosków wydziału, podwyższając naznaczonej § 38 projektu, stosunek stanu czynnego do biernego, uprawniając postępowanie ugodne na 60 do 100. Całe prawo przyjęto zarodem w trzech odczytach.

Ateń, 1 Listopada. Pierwszym środkiem przedsięwziętym przez rząd tymczasowy w Grecji, było uwolnienie więźniów politycznych. Pierwsze rozporządzenia rządu tymczasowego brzmią jak następuje: Rząd centralny Grecji, Grecji. Zyczenia narodu zostały przez łaskę Opatrzności wysłuchane. Lud i wojsko jednogłośnie usłusiły dyktando Ottona, i ustanowili rząd tymczasowy złożony z obywateli: Dimitrego Bulgari, Konstantyna Kanarisi i Benozio Roufos. Prezes D. Bulgari. Ateń dnia 10 (22) października 1862.

Dekret: Cierpienia ojczyzny ustali. Wszystkie prowincje królestwa oraz stolica w połączeniu z wojskami położyły im koniec. Jako jednogłośnie uchwała narodu greckiego ogłasza się i dekretuje, że władza królewska Ottona jest zniesiona. Vice królestwo Królowej Amalii, jest także zniesione. Aż do zwolnienia zgromadzenia narodowego ustanowionym został rząd tymczasowy, składający się z obywateli: Dimitrego Bulgari, Prezesa; Konstantyna Kanarisi i Benozio Roufos. Zgromadzenie narodowe zostanie bezwzględnie zwolnione, celem utworzenia rządu i wyboru monarchy. Niech żyje naród! Niech żyje Ojczyzna! Działo się w Atenach r. 1862 dnia 10 (22) miesiąca października.

Berlin, 4 Listopada. Według ostatniego numeru dziennika *Kreis-Zeitung*, Król wyrzekł do kilku deputacji, między innemi: że duch religijny ludności jest źle kierowany; że staraniem jego będzie, aby naród nie stracił wiary. Wszyscy powinni nad tem czuwać, aby się lepiej działo, gdyż wiele wydarzeń przypomnia rok 1848. Król będzie bronił najdroższych skarbów ojczyzny i oprze się niezachwianie niesłusznym wymaganiom. Ostatnia *Stern-Zeitung* donosi, że sejmom prowincjonalnym zostanie przedłożony: wybór kontroli banków rentowych i członków komisji okręgowych do podatku dochodowego; wybór komitetu co do spraw wojskowych i uregulowania podatku gruntowego; opinia co do oznaczenia podatków od budowl, jako też co do zasad, na których się ma opierać podział na powiaty, z zastosowaniem do memoriału, wymienającego główne kwestje dotyczące różnych stosunków pojedynczych części kraju.

Turyń, 2 Listopada. Donoszą o polepszeniu zdrowia Garibaldi. Dziennik *Temps* zamieszcza treść sprawozdania Dra Nelonato o ranie Garibaldi: Kula znajduje się w ranie, o 2 1/2 centimetra od otworu rany. Dr. Nelonat radził, aby ranę przez znane środki rozszerzono, i gdy będzie dość okrzepła (co w pięć lub 6 dni nastąpi) kule wyjęto. Stan zdrowia chorego, w ogóle jest zadowalniający. Dziennik *Italia* podaje także zaspokajające wiadomości, z których jednakże wynika, że przysposobienie do wyjęcia kuli jeszcze będą trwały 10 do 12 dni. Dekret zatwierdzający ustawy stowarzyszenia włoskiego Bastogiego, posiadającego koncesję na budowę południowo-włoskiej kolei żelaznej (z Neapolu do Salerno i t. d.) został ogłoszony dnia 2-go Listopada.

Buenos-Ayres, 28 Września. Wybór prezesa padł jednogłośnie na generała Nitre; vice-prezesa został większością głosów wybrany Don Marcos Paz.

Kasel, 4 Listopada. Na wczorajszym wieczornym posiedzeniu zgromadzenia stanów, toczyły się rozprawy nad instrukcją dla komitetu stałego; wybrano komitet konstytucyjny, któremu przekazano ułożenie nowego prawa wyborczego, na koniec wyznaczono dziesięciu członków i pięciu zastępców celem powiększenia liczby stałego komitetu stanów, podczas nominacji do najwyższego sądu apelacyjnego. — Na dzisiejszym posiedzeniu zgromadzenia stanów, został jednogłośnie przyjęty adres odpowiedzi na mowę tronową, przedłożony przez właściwy komi-

tet, w którym to adresie zastrzeżono w poważnym i uroczystym tonie stanowisko prawne i konstytucyjne obywateli stanów.

Madryt, 1 Listopada. Dekret królewski mianuje marszałka Concha, prezesem senatu. Zdaje się, że gabinet będzie popierał kandydaturę p. Mon, na prezesa izby deputowanych. — W Teneryffe (na wyspach Kanaryjskich) okazały się pojedyncze wypadki żółtej febr.

Lizbona, 2 Listopada. Książę Saldanha został mianowany ambasadorem Portugalji w Rzymie. — Król nie zagai posiedzeń izb. Prawdopodobnie nastąpi odroczenie tychże.

WIADOMOŚCI ROZMAITE.

— Wczoraj przez cały dzień niebo było prawie pochmurne, wieczorem na pół pogodnie, po g. 8-jej wieczorem białe chmurki rozchodziły się ze strony północno-zachodniej w postaci regularnych promieni — i koło białe otaczało księżyc. Wiatr panował mienno południowo-wschodni, wieczorem słaby. Średnia temperatura dnia jest 2 1/2 stop. R. równa normalnej, w nocy było 0 stopni, w południe 4 1/2; po południu największe ciepło 5 1/2 stop. R. Średnia wysokość barometru jest 750,52 milimetrów. Powietrze suche, szczególnie w drugiej połowie dnia. Elektryczność 24 stopnia.

— We wsi Brzoziny, gminie Wrzoso, powiecie Wieluńskim, dwuletni Jan Woźniak, syn gospodarza rolnego, wyszedł d. 9 Września z domu przez nikoń niepostrzeżony, zaszedł do rzeki płynącej niedaleko mieszkania i przypadkowo wpadłszy w nią, utonął, a chociaż po wydobyciu go z wody czyniono wszelkie starania przywrócenia go do życia, te jednak nie odniosły żadnego skutku.

— W tymże dniu, we wsi i gminie Włostów, powiecie Sandomierskim, Paweł Rogoziński, lat 20 letni, spadł z rusztowania urządnego przy budującym się pałacu, roztrzaskał sobie głowę i na miejscu życia przestał.

— Dnia 15 Października, w sali zebrania uroczystych uniwersytetu Kijowskiego, miała miejsce dysputa p. Jelskiego, który bronił rozprawy napisanej przez siebie dla uzyskania stopnia magistra Zoologii. Oponentami byli profesorowie Pofikaktów, Kessler, Walter i jeden z studentów fakultetu fizyczno-matematycznego. Zarzuty były nader interesujące i ważne, mianowicie też stawiane przez pp. Kesslera i Waltera jako specjalistów co do zoologii i fizjologii. W ogóle obrona rozprawy p. Jelskiego należała w każdym razie do wypadków nauki zajmujących, tak z powodu toczonych sporów jako i licznie zebranej publiczności.

— Dnia 26-go Sierpnia r. b. w mieście Woronowie, powiecie Bracławskim, gubernji Podolskiej, z niewiadomej przyczyny zgorzały 33 domy żydowskie ze sklepami i całym dobytkiem, domłoby wata Grocholskiego, w którym mieście się stacja pocztowa i szpitalnia księdza Prokopowicza. — Straty poniesione przez żydów wyniosły 20,860 rs. przez obywatela Grocholskiego 6000 rs., przez księdza 635 rs. 75 k., przez utrzymujących pocztę 3,200 rs., w ogóle 29,595 rs. 75 k. — Przy pożarze, ratując mienie, zginęli dwaj żydzi i pomagająca im włosianka.

— **Wyprawa naukowa.** Z rozkazu Najwyższego, wyprawiona została przez rosyjskie ministerstwo dóbr państwa oddzielna wyprawa na lat dwa, dla zbadania pod względem naukowym i gospodarczym nizin Kumanyckiej oraz stepu Kalmuckiego gubernji Astrachańskiej, między rzekami Wolgą i Donem. Wyprawa rozpoczęła swe prace dnia 1-go Czerwca 1860 r., a skończyła takowe w Kwietniu roku bieżącego. Rezultaty badań tej wyprawy, podług doniesienia zarządającego astrachańską izbą dóbr państwa, który był zarazem i naczelnikiem wyprawy, są następujące: 1) Zapełne i szczegółowe rozpatrzenie kwestji o orografii i geologii kraju, oraz o zaopatrzeniu w wodę stepu Kalmuckiego. Ostatnia kwestja jest nader ważną dla narodów koczujących w stepie. Przytem nakreślona została karta geologiczna stepu Kalmuckiego. 2) Step Kalmucki zbadany pod względem rolniczo-gospodarczym i nakreślona mapa z wskazaniem rozłożenia gleby w stepie. 3) Zbadano są stepowe drogi transportowe, służące do przewozu ładunków z przystani Wolgi na Kaukaz oraz między miejscami osiedlonymi gubernji Astrachańskiej. Główne z tych dróg przeniesione są na plan inne zaś zrekonstruowane. Zarazem, w widokach pomysłowości kraju, wskazane są miejscowości dogodne dla zakładania niewielkich osad i urządzania kordonowych linii. 4) Oznaczono astronomicznie 23 punkta w stepie, na zasadzie których nakreślona będzie mapa stepu Kalmuckiego w gubernji Astrachańskiej. 5) Zbadana została dolina Manyczu, objaśnione jej niedogodności pod względem przeprowadzenia kanału dla połączenia morza Czarnego z Kaspijskim, i oznaczony za pośrednictwem niwelacji najwyższy punkt rozdzielny wód tej doliny. 6) Zebrane są i nie przestają się zbierać wiadomości, konieczne dla uorganizowania narodu Kalmuckiego pod względem gospodarczym i administracyjnym. — Prace wyprawy mają być wkrótce przedstawione ministerstwu. Zarządzający izbą Astrachańską dóbr państwa, pułkownik Kostenkow, stara się o ogłoszenie sprawozdania wyprawy, gdyż prace jej mogą zbagacić naukę nowymi wiadomościami i zainicjować publiczność z mało-znanym dotychczas krajem.

— W mieście czeskim Skutezu odbyło się 19-go października walne zgromadzenie obywateli tamiecznych, którzy wybrali komisie mającej wyjednać u rządu pozwolenie na utworzenie osobnego komitetu do urzędzenia uroczystości poświęconej pamięci autora czeskiego P. J. Rubesza, przeniesienia w inne miejsce zwłok jego i odpowiedniego zasługom tego uroczono pochowania tychże, postawienia tablicy pamiątkowej na domie, w którym Rubesz mieszkał i zmarł, oraz utworzenia funduszu na stypendja dla ubogich uczniów poimionego miasta.

— Drowi Ant. Fink, redaktorowi czasopisma *Ilus*, wytoczony został w Pradze proces za artykuł pod tytułem *Smiejcie się*, zmierzają-

cy, na zasadzie § 300 prawa karnego, do zawieszenia spokojności publicznej.

— Według wykazów statystycznych, stan marynarki Stanów Zjednoczonych w d. 1-m wrzesnia r. b., był następujący: w marynarce tej liczyło się 13-u kontr-admirałów, 35-u komandorów, 72 kapitanów, 110 komendantów, 144 podkomendantów, 118 poruczników, 215 chirurgów, 102 płatników, 23 kapelanów, 12-u profesorów i 550-u oficerów niższych stopni i podoficerów; 404 mechaników, 96-u oficerów piechoty marynarki i 1,859 ochotników oficerów i mechaników. Statków wszelkiego rodzaju było 324 uzbrojonych, 2,716 działami, obejmujących 189,948 beczek; 17 z tych statków miało różne przeznaczenia, a 307 było w służbie czynnej. Oprócz tego w 16-u warsztatach okrętowych budowało się 38 statków pancernych, 21 parowców kołowych i 17 parowców śrubowych, które mają być uzbrojone 356-u działami i obejmować 77,004 beczek.

— Wiadomo, że polipy mają własność rozmnazania się, puszczając pączki, tak jak rośliny puszczają gałęzie i liście, a ogromne pnie koralowe, które na morzach w klimacie gorącym tworzą niebezpieczne dla żeglarzy skały podwodne, w taki sposób powstały. Sławny profesor amerykański p. Agassiz, nie dawno w Bostonie, na posiedzeniu towarzystwa historii naturalnej którego jest prezesem, przedstawił rezultat swych długoletnich badań, nad ławami koralowymi, znajdującymi się przy brzegach Florydy. W ciągu wieku przybywa zaledwie kilka cali koralów. Cztery wielkie podwodne skały przy brzegach Florydy, przyćpione na dnie na głębokości 4 metrów (163 stopi) miałyby dwadzieścia pięć tysięcy lat wieku, a utworzenie się innych skal koralowych cztery razy głębiej przyćpionych, sygnaloby do 1,000 wieków, jeżeli przyjąć wraz z p. Agassiz, że rozwijanie się pni koralowych, tem jest powolniejsze, im w większej odbywa się głębina. Według badań tego uczonego, w niektórych częściach Nowego Świata, nie miały miejsca żadne rewolucje fizyczne od stu tysięcy lat.

WIADOMOŚCI LITERACKIE.

— Książ Józef Szpaderski, jeden z czynniejszych współpracowników *Pamiętnika Religijno-Moralnego*, przygotował w tych czasach do druku dziełko elementarne, pod tytułem: *Nauka Moralności, młodzieży szkolnej do użytku i zbudowania poświęcona*. Dziełko to przeznaczone do użytku szkolnego, podzielone jest na kursa dla czterech klas pierwszych, a ułożone w zwykły katechetyczny sposób na pytania i odpowiedzi. Kurs na klasę pierwszą głównie zajmuje się wskazaniem powinności ucznia w szkole publicznej, tak kościelnych, szkolnych jak i domowych. Kurs na klasę drugą zawiera Część I-ą Nauki Moralności, o człowieku pod względem fizycznym czyli ze strony ciała uważany; kurs na klasę trzecią zawiera Część II-ą o człowieku pod względem moralnym czyli ze strony ducha uważany; kurs zaś na klasę czwartą zawiera dwie części: III-ą o człowieku pod względem społecznym i IV-ą, o człowieku pod względem religijnym.

— W Pradze, nakładem J. L. Kobra, wyszła książka o chowie owiec i o welnie (*Chow owci a welnostel*), przez Antoniego Adama Szanida. W pierwszym oddziale autor mówi o naturalnych własnościach owiec w ogólności, o rozmaitych ich nazwach i gatunkach, o poprawie owiec, o hodowaniu skopów, o pielęgnowaniu zdrowia owiec i o ich chorobach. Druga część traktuje o własnościach welny, o jej strzyżeniu, myciu i t. d. Część nareszcie trzecia poświęcona jest opisowi korzyści jakie z owiec ciągnąć można. Dla należytego zrozumienia rzeczy, do dzieła dodanych jest piętnaście drzeworytów.

— Na posiedzeniu wydziału filologicznego i belletrycznego węgierskiej akademji nauk, odbytem 13-go października, p. Györy odczytał traktat co do najważniejszego użycia czasów w języku węgierskim. Następnie p. Florjan Matyas odczytał traktat filologiczny, w którym wyjaśnił krytycznie obecne stanowisko filologii węgierskiej i dykcyjonał akademicki. Prelegent przemawiał głównie za gruntownymi studjami nad pomnikami języka węgierskiego. Co się zaś tyczy dykcyjonału akademickiego, uwagi jego są nadzwyczaj trafne; tak np. wynurzył on między innemi życzenie, ażeby znaczenie wyrazów objaśniane było zapomocą przytaczania ustępów z autorów węgierskich. W końcu sekretarz zawiadomił o nadśladaniu akademji do oceny przekładu na język węgierski dzieł Hezioda, dokonanego przez pp. Pawła Hunfalvy i Szepessy'ego.

— Trzeciego, na nowo opracowanego wydania „Dykcyjonału domowego” (*Haustwörterbuch*), wyszedł w Lipsku, u Breitkopfa i Hartola, zeszyt przedostatni (17-y).

— Na posiedzeniu wiedeńskiego towarzystwa geograficznego, odbytem 28-go b. m., sekretarz p. Fötterle zdał sprawę z wyszłych w ciągu zeszłego lata dzieł dotyczących geografji, a między innemi części opisu wyprawy parostatku „Novara”, obejmującej wiadomości z dziedziny żeglugi i stosunków fizycznych, oraz rozprawy p. de Bona o murzynch mieszkańcy nad rzeką Białą, z których Makokasowie dotąd jeszcze należą do liczby ludzyczek; tną oni jeńców wojennych i niewolników na części, takowe pieką i jadają. Następnie prof. Klun zrobił zaszczytne wzmiankę o kartach rzek Dunaj i Cissy, przytaczając chwalili głównie część opisu, dokonaną przez radcę ministerjalnego Passetti. Podniósł on także prace dokonane około uregulowania rzek, głównie Dunaju na przestrzeni od Wiednia do Raby w latach 1850—1861, na co wydano 6,550,000 zł. ren.; Cissa zaś, skutkiem robót dokonanych w latach 1846—1860 skróconą została o 16 mil. Rzeka ta, po ukończeniu wszystkich robót, głównie zaś po przekopaniu 76 jeszcze kanałów, skróconą zostanie o 63 mil. Roboty około uregulowania Cissy i zabezpieczenia jej brzegów, kosztowały 8,400,280 zł. ren.

— Ostatni numer czasopisma (*Zeitschrift*) ogólnego ziemioznawstwa obejmuje dwa za-

ślugujące na uwagę artykuły: o ujściach Mississipi, jako punktu nadzwyczaj ważnego dla ziemioznawstwa i handlu; artykuł ten, pisał J. G. Kohla, jest również gruntoway jak i pociągający; drugi artykuł, przez Konera, o bieżącej pracy topograficznej o Czarnogórze, opisująca stosunki terytorjalne tego kraju, krótko lecz dokładnie, z dołączeniem wybornej karty Czarnogórze.

— Księgarnia akademicka *Didier'a* wydała w tych czasach dzieło, które jakkolwiek należy do starożytności greckich, nie mniej może znaleźć zastosowanie do obecnego czasu. Jest to *Życie Apolloniusza z Tyany*, tłumaczone z greckiego przez Philostrata, wraz z *Listami* tłumaczonymi z greckiego przez Chassanga, nauczyciela w wyższej szkole normalnej. W chwili, kiedy zadania z świata cudowności i polemika o duchownictwie (spiritisme) zajmują w rozmaity sposób umysły, życie sławnego tannatury z Tyany, prawdziwie ma interes czasowy. Przytem dzieło to tak jest przyjemne do czytania, jak jaki romans, a nader ważne jest do historii świata cudowności w starożytności.

— Nakładem księgarni Reichenbacha w Wittenbergu wyszła księga *folio*, pod tytułem *Der Seidenbau*, obejmująca dokładnie i pięknie wyobrażenia kolorowane przedmiotów dotyczących uprawy jedwabiu. Znajdujące się u dołu tych rysunków objaśnienia drukowane, obejmują treściwe przepisy co do uprawy jedwabiu.

Rada Stanu Królestwa.

PROTOKÓŁ

OGÓLNEGO ZEBRANIA RADY STANU KRÓLESTWA POLSKIEGO.

z dnia 2 (14 Listopada) 1861 r.

Na posiedzeniu dnia dzisiejszego, przy szczegółowym rozbiroze projektu organizacji Zakładów Naukowych, zwróciła Rada uwagę na przepisy projektu, przymus w przedmiocie wychowania elementarnego stanowiące, mianowicie zaś na art. 25, w myśl którego, po osmiu dniach kary pieniężnej, areszt policyjny od 1 do 8 dni na rodziców lub opiekunów ma być wymierzany, a gdyby kara pieniężna i areszt nie skutkowały, Sąd Gminny wyższą karę pieniężną według swego uznania wymierzyć jest upoważnionym.

Mniemala Rada, że kara aresztu, nie uwzględniając koniecznego pomiędzy obowiązkami, a nowo projektowanymi przepisami stanu przejścia, zbyt jest surową, i w wykonaniu na zbyt okazać by się mogła niepraktyczną, pozostawienie zaś zupełnej dowolności Sądu Gminnego oznaczania wysokości kar pieniężnych, pozbawionem jest usprawiedliwionego powodu i szkodliwe wytworzyć by mogło następstwa, jakoteż wynurzyła zdanie: iż przywiedzione pod temi względami przepisy zastąpić raczej by należało stałe oznaczone prawidłem, że kara, po dniach osmiu nie usprawiedliwionej w Szkole nieobecności, rodziców lub opiekunów dołknąć mająca, po kop. 8 każdodziennie wynosić ma.

W dalszym ciągu dyskusji, Tajny Radea Krzensztarn, wychodząc ze stanowiska Prezesa Konsystorza Ewangelicko-Augsburskiego, zwracał uwagę oradujących:

że w wyznaniu Ewangelickim, Szkoła Parafjalna jest nieodłączną częścią kościoła i że z tej zasady, Konsystorz Ewangelicki ma obowiązek czuwać nad szkołami elementarnymi swego wyznania, że atrybucja ta w Najwyższej nadanej w roku 1849 ustawie nie tylko mu została przyznana, ale nawet nadzór jego nad wykładem Religji Ewangelickiej w tak zwanych średnich zakładach rozciągnięty;

że, aby elementarne szkoły wyznania Ewangelickiego istnieć mogły, nie należy ich kępować narzucaniem na język wykładowy tego języka, który nie jest używany w kościele, że z tego powodu język Niemiecki powinien być w tych szkołach na równi z Polskim uważany, a w niektórych nawet miejscowościach wyłącznym, co nie od uznania gminy (jak to umieszczono w projekcie), ale od uznania Władzy duchownej, to jest Konsystorza, zależec winno;

że z przyjęcia przeciwnej zasady, wyniknąć by mogły między mieszkańcami nieporozumienia i kłótnie, które podlegając obustronny fanatyzm, wywołałyby największe przesładowania i nieporządku i pozbawiły jedną część mieszkańców opieki praw i nauki elementarnej.

W objaśnieniu powyższych uwag dodał Tajny Radea Krzensztarn, że Szkołom Ewangelickich parafjalnych czyli elementarnych, przez kantorów kościelnych utrzymywanych, jest obecnie w Królestwie 258, które opieki prawa wymagają.

Z tych pobotek wychodząc, domagał się wprowadzenia do projektu stosownych zmian i uzupełnień w artykułach 6, 7, 8, 9, 19, 20, 21, 22, 23, 27, 28, 31, 32, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 43 i 44, Tytułu I-go, dotyczącego Instrukcji elementarnej, a w związku z tym w artykułach 77 i 80 Tytułu II-go o zakładach naukowych średnich.

Uzupełnienia lub zmiany przez Tajnego Radę Krzensztarn proponowane, miały na celu:

- pozostawienie Szkołom parafjalnych czyli elementarnych wyznania Ewangelicko-Augsburskiego, a zarazem opieki nad wykładem religji Ewangelickiej, to jest pod wyłączeniem dotychczasowym, do jest pod wyłączeniem zawiadywaniem i kontrolą Konsystorza.
- zniesienie warunku nakazującego używać do wykładu w szkołach podobnych samego tylko polskiego języka.
- wyłączenie wyznawców Ewangelickich (jako szkółki elementarne kosztem swoim utrzymujących) z opłaty szkolnej, artykułem 15 projektu przepisanej.
- oddzielenie funduszu szkółek ewangelickich nie tylko od funduszu ogólnego szkółek elementarnych, ale rozdzielenie onego na fundusze każdej specjalnie szkółki dotyczące, które na jej tylko potrzebę, bez żadnej solidarności, obracane być winny.

Po przeprowadzonej w tym przedmiocie dyskusji, Rada Stanu zważywszy:

że ustanowienie dla osiedlających się w kraju tutejszym Ewangelików niemieckich, oddzielenia szkół z wykładem niemieckim i bez uczenia w nich krajowego języka, nie byłoby ani przyzwoleniem, ani nawet z interesem tej części ludności zgodnem, gdyby jej zagradzało drogę do korzystania z ogólnych dobrodziejstw Królestwu przez Najjaśniejszego Pana zapewnionych;

że niedogodności tej doświadczali świeżo mieszkający miast fabrycznych Zgierz i Łodzi, których większa część, dla nieznanomości Polskiego języka, nie tylko do udziału w Radach powiatowych, ale nawet do udziału w wyborach nie mogła być dopuszczoną;

że potrzeby ściśle religijne wyznań ewangelickich uwzględniła projektowana ustawa, pozwalając w artykule 31 nie tylko w początkowych, ale w Rządowych nawet szkołkach tychże wyznań wykładu nauki religji w języku niemieckim, tam gdzie tego zażąda Gmina, która w przedmiocie tym najwłaściwszym jest Sędzią;

że projekt, stanowiący nowe przepisy dla Szkół elementarnych Rządowych, nie tylko istniejącym dotąd szkołkom parafjalnym ewangelickim w niczem nie ubliżył, ich stanowiska względem władzy Konsystorza nie zmienił, ale nawet w artykule 6 nowe tego rodzaju szkółki staraniem pastorów otwierać, i w nich języka niemieckiego uczyć dozwolił; że ponieważ w ogólności dozor Szkół Elementarnych ma się składać z osób przez Gminę obranych i zostawać im możności pod przewodnictwem duchownego parafji, którym w parafji ewangelickiej jest pastor, szkółki więc ewangelickie będą pod takim dozorem pozostawione, nie będą tem samem i z pod kontroli Konsystorza wyjęte;

że obowiązek ponoszenia podatku szkolnego, jest wedle projektu ustawy ogólnokrajowej i żadna część ludności od niego wyłamywać się nie może, gdy wszystkie zarówno do ponoszenia ciężarów krajowych przykładać się winny, że wpływ z podatku szkolnego ma właśnie zastąpić dotychczasowe składki przez Gminy tak ewangelickie, jak i katolickie na utrzymanie szkółek ponoszone, a z tąd mieszkańcy wyznania Ewangelickiego utrzymują na równi z innymi udział w zasilkach na utrzymanie szkół elementarnych, przez pociągnięcie ich do uiszczania podatku szkolnego nie doznają żadnej uciążliwości.

Większością głosów 18 przeciw 4 oświadczyła się za pozostawieniem pod tym względem projektu bez zmiany, w następstwie czego Tajny Radea Krzensztarn, w zastosowaniu się do artykułu 47 Ukazu Najjaśniejszego Pana o Radzie Stanu, oddzielną zdanie swoje do protokołu złożył.

Następnie zawiązała się dyskusja nad redakcją niektórych artykułów udoładnienia potrzebujących, w skutek której, wpływu na rzecz nie wywierając, zaprowadzone zostały zmiany redakcyjne w artykułach 12, 20, 30, 35, 47, 64, 82, 96, 222, 227, 228, 229, 230, 295, 297 i 341, nadto ze względu na przyjętą już w Ustawie o służbie cywilnej zasadę decentralizacji i potrzebę zmniejszenia bezpożytecznej korespondencji, Rada uznała, iż nadana artykułem 20 projektu, Komisji Rządowej Wyznania Religijnych i Oświecenia Publicznego władzę zatwierdzania Przewidyjących w Dorozach Szkolnych, na Rady Gubernialne przeniesić by należało.

Zakreślony artykułem 292 projektu termin dwuletni, nadawac mający decentom prawo otrzymywania rocznego wynagrodzenia w kwocie rs. 600, na jednoroczny zamienić mniemala Rada stosownem;

uważała dalej, że przeznaczona art. 563 projektu na zasilenie biblioteki głównej, biblioteka po b. Komisji Kodyfikacyjnej, przedewszystkiem na użytek Rady Stanu pozostawioną być by powinna, wreszcie dopiero od tego użytku zbywającej bibliotece głównej oddana.

Obszerniejszą dyskusję wywołał Tytuł 24 o zakładach Naukowych prywatnych, mianowicie art. 359 projektu stanowiący, iż Instytut Naukowe prywatne jako szkoły i pensje, zakresm naukowych przedmiotów, nie mogą przewyższać szkół czteroklasowych powiatowych i jak dotąd, tak nadal zaprowadzone być mają w takich tylko miejscach, gdzie Rządowe Szkoły powiatowe albo Gimnazja nie istnieją.

Rada Stanu mniemala, że wyższą nawet prywatne zakłady obok Rządowych, nie tylko tym ostatnim w niczem przeszkadzać nie mogą, ale przez obudzenie współzawodnictwa, mogą być dla nich pożyteczne, a są bezwzględnie dla mieszkańców kraju potrzebne.

Często bowiem zdarzają się wypadki, w których młodzież przez śmierć rodziców najbliższej opieki pozbawiona, lub ze względu na stan zdrowia, nauki zdala od mieszkani szukać nie mogąc, w takich tylko zakładach z korzyścią pomieszczona być może; uważała dalej Rada:

że liczba podobnych zakładów sama z siebie nigdy rzeczywiście potrzeby przenosić nie może, każdy bowiem przy równych z kąd inąd warunkach, wychowanie w Szkołach Rządowych, jako dostępniejsze nad każde inne, dla swych dzieci przemieszczać; — z tych względów jednomyślnością wynurzyła zdanie za uchyleniem objętego art. 359 projektu ograniczenia zakładów Naukowych prywatnych mężczyzn dotyczącego.

Uzupełnienie małego zapomnienia p. N. K. Zaborowskiego, autora artykułu: „O szkaniu na koszt i ich obrachowaniu” w Nrze 240 Dziennika Powszechnego.

Po przeczytaniu z zajęciem powyższego pisma, z obszerną erudycją skreślonego, zdawało mi się, że już kiedyś to samo czytałem. Jakoż, wzywając się do przejrzenia kilku dzieł, jakie miałem pod ręką, zawierających ogólnie spostrzeżenia nad procedurą cywil. franc., przekonałem się, że powyższy artykuł jest po prostu przetłumaczony z cytowanego w nim między innemi dzieła p. Raymond Bordeaux: *Philosophie de la procédure civile*, Paris, 1857, a mianowicie rozdział *O szkaniu na koszt i ich obrachowaniu* str. 480 — 489. Samodziel-

nia kresu nieustającym zgorstzeniom i wyrwa

z dnia 5 Listopada.

z Berlina z dnia 5 Listopada.

w Drukarni J. Jaworskiego.—Za pozwoleniem Cenzury.